

הנאשמים בכו כאשר הגיע לקיצו אחד המשכמים המוזרים ביותר במדינה משכמים=שטטנר: אחרי הקלעים

המכס — שייכים למנגנון המבקש לחסלו. היה בידם לבשל את התבשיל כטעמם.

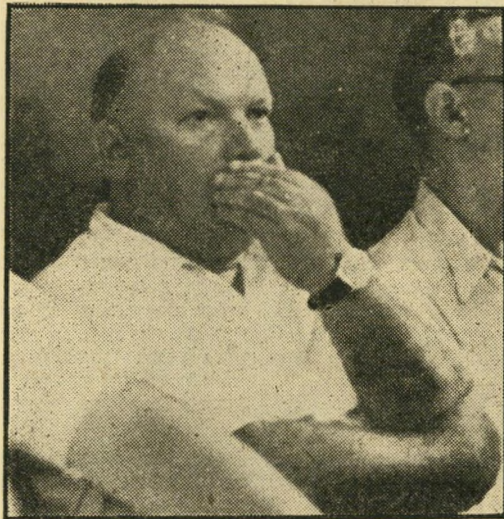
בקיעים שנפתחו

קבע השופט בפסקי-דין, בציינו את פעולת הקטיגוריה: "...אם כי פה ושם ישנם בקיעים בחומת ההגנה, אם נוציא את המסקנות הקיצוניות ביותר לרעת הנאשמים מהפגמים הנ"ל שנתגלו בהגנתם, לא תוכל הקטיגוריה להיבנות מכך. סתירות בעדויות הנאשמים, שינויים בקו ההגנה ואף מאמצים לטשטש הוכחות, כל אלה יכולים במקרים מסוימים לחזק את עדויות הקטיגוריה. במה דברים אמורים: כשקיימות ראיות מצד הקטיגוריה שאפשר לסמוך עליהן, אך במקרה הנוכחי לא הובאו ראיות כאלה ומקומות התורפה הנ"ל בהגנת הנאשמים אינן יכולות לבוא במקום הוכחת אשמה."

משפטים שקעבו אחרי מהלך הפרשה, יכלו להצביע על שורת הנקודות הבאה:

● כמה קרטוני ריבה נעלמו? קבע השופט: "אם גירסתו של שטטנר נכונה, הרי גנבו שש חסרמון 925 קרטונים ריבה. אך אם כאמת נגנבו, הרי כמות זו צריכה להיות חסרה ואילו החוסר שהוכח הוא בסך הכל 185 קרטונים ריבה, שנפתחו ונאכלו על-ידי העובדים."

על-סמך עדויות נציגי היבואנים, שהושמעו בחקירה המוקדמת, הוכיח בא כוח התובע כי משלושה מקורות בלבד נעלמו 493 קרטונים: 236 מהסוכנות, 110 מהמשביר המרכזי, 147 מזה"ל, באמצע חקירה טענו הנאשמים כי מקור החוסר בעובדה שלא קיבלו את כל כמות הריבה נמל חיפה. אולם המיסכמים שהוגשו על-ידי פקיד הנמל

האיש שגילה את כל הפרשה. מרדכי שטטנר עוקב בהבעה רצינית אחר כל תנועה של השופט, המקריא את פסקי-הדין החורץ את גורל מאבקו.

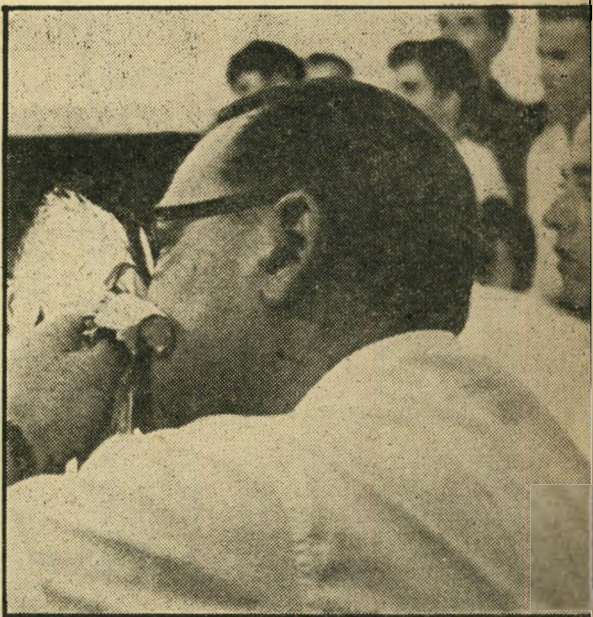
אולם בית-המשפט המחוזי בחיפה היה כאחד מימי השבוע מלא עד אפס מקום. השופט המחוזי יצחק קהאן עמד לקרוא את פסקי-דינו במשפט שטטנר, בו נאשמו שלושה פקידים מכס בכירים במעלה באימון ובגניבת קופסאות ריבה. הקהל היה הפעם מורכב בעיקרו מפקידים מכס בכירים. הם לא טרחו להסתיר את אהדתם לנאשמים. נראו כאילו כבר ידעו מראש כי הנאשמים צבי שטג, אברהם וסרמן ונחום גוטמן יזוכו מכל אשמה.

השופט הממושקף, עמוס התיקים נכנס. הוא התישב באיטיות והחל קרוא בקול מנוטוני את פסקי-הדין. לפתע נכנס לאולם גבר שמנמן וקרח. הוא התישב בספסל האחורי. איש לא השיגח בבואו, מלבד כמה עתונאים שרשמו בפינקסייהם: "שטטנר הגיע."

נחום גוטמן, הנאשם הבלונדי והצעיר, הוציא ממחטה, החל מתיפת כתינוק. הנאשם השני, אברהם וסרמן, שניסה לפני חודשים מספר לשלוח יד בנפשו, הסתכל בגוטמן במבט מרגיע. גוטמן המשיך לבכות. גם צבי שטג, הנאשם השלישי, שוב לא יכול היה להתאפק. הוא ניסה להסתיר את בכיו מאחורי משקפיו, אולם לבסוף בכה גלויית. עורך-הדין אלימלך דוידסקי, באיכות הנאשמים, העיף מדי פעם מבט של נצחון כלפי הקהל, כאילו רצה לומר: ראו, זהו נצחוני.

סגן פרקליט המחוז הקרח ונמך-הקומה, צבי טגליכט, השתרע על מקומו, כמסתכל מן הצד. האיש שייצג את התביעה נראה כצופה משועמם בסרט קולנוע גרועה.

כאשר סיים השופט, כעבור למעלה משעה וחצי, את קריאת פסקי-דינו מלים: "אני מוכה את הנאשמים מכל

גם הנאשם גוטמן אינו יכול להתאפק, פורץ בבכי, מסתיר את פניו בידיו, מרוב התרגשות שלפני ההכרעה.

הבכיר נסים תושיה הוכחו כבלתי-מוסכמים מאחר שנרשמו לאחר המעשה. מסמכים אלה התבררו כטעונים בדיקה קפדנית ביותר — דבר שלא נדרש על-ידי התביעה במשפט.

● כיצד נערכה הביקורת?

השופט קבע כי לפי כתב האשמה, בוצע הפשע בחודשים אוגוסט 1951 עד ינואר 1952 — אותה תקופה שבה עבד שטטנר במכס. בחודשים אלה הגיעו לנמל שלוש אניות בלבד שהביאו משלוחי ריבה ולכן ידון רק עליהם.

למעשה, היתה גם אניה רביעית ואחרונה בסידרה זו. התובע לא עשה כל מאמץ לכלול גם משלוח זה בבדיקה, למרות האפשרות הברורה שבמקום הקרטונים החסרים משלוש האניות הראשונות הוכנסו קרטונים מהמשלוח הרביעי. משלוח זה נשאר מחוץ לתחומי הביקורת של משפט זה. זוהי גם דעתו של מומחה הסוכנות, ד"ר חאל.

● כיצד הוצאה הסחורה מהמכס?

השופט ציין את העובדה המזווה כי תיק של אחת האוניות הוחזק על-ידי הנאשם צבי שטג. "העובדה שהתיק היה בידיו של מר שטג בזמן החקירה המוקדמת מראה רק שהיתה אולי לשטג הזדמנות לסלק את תעודת המסירה, אך אין כל הוכחה לכך," קבע השופט.

שטטנר טען כי הוציא את הקרטונים לפי הוראה שקיבל על-גבי פתקאות. כאשר שאל כיצד עליו לנהוג לגבי פתקים אלה, ענו לו שטג וסרמן כי עליו למסור את הסחורה בהתאם להוראות. מאחר יותר ביקשו ממנו את הפתקים, הוא הודיע כי השמידם ולמעשה שמר עליהם. הנהל דורש כי לא תוצא סחורה מהמכס ללא תעודת מסירה. הנאשמים טענו כי קיימת תעודה כזו לגבי הסחורה שנעלמה. אולם למרות שהגישו מאות תעודות-מסירה בחקירה המוקדמת, רק תעודה זו לא מצאו. גם על פרשה זו לא עמד התובע בפני בית המשפט המחוזי.

השופט יצחק קהאן מקריא את פסקי-הדין, שהשתרע על 24 עמודים. ואשר קריאתו נמשכה כשעה וחצי.

השמחה הגדולה. נאשם אברהם וסרמן לוחץ את ידו של סניגורו אלימלך דוידסקי (ימין). כשנשאל מה בפיו על תוצאות המשפט, ענה דוידסקי:

שתיוערב — מבלי שיחוש מאחוריו פרקליט המגן עליו, כמו כל עד במשפט הבריטי. כל אותו זמן ידע כי כל הצדדים המעורבים בפרשה — אנשי הבטחון, עובדי

דמועות זולגות מעיניו של צבי שטג, אחד הנאשמים, תוך כדי הקראת פסק הדין על-ידי השופט ולפני זיכוי.

אשמה, כבר ישב מרדכי מאכסימיליאן שטטנר באוטובוס מס' 51, המוביל לשיכון העולים בקריית-חיים המערבית, בו הוא מתגורר עם משפחתו. הגיבור האמיתי של כל הפרשה לא רצה לראות כיצד יחוגו אויביו את נצחונם עליו.

מתאגפים בזירה

כשאך נודע, לפני חודשיים, כי הממשלה תעמיד את זמיי-שטטנר לדין, נייענו משפטים מנוסים בראשיהם. הם הבינו כי היה זה טכסיס גאוני. כי ברור היה מראש שהנאשמים יזוכו, בגלל סיבות שהקהל הרחב לא יבין אותן.

המשפט הבריטי, השולט בארץ, בנוי כמו תחרות איגרוף. השופט אינו משתתף במאבק באופן פעיל — הוא רק בורר בין הלוחמים. כל צד נדרש להלום ביריבו בכל כוחו. השופט פוסק את דינו על סמך מכות הודיות אלה.

כך היה במשפט הראשון, בפני השופט החוקר. פרקליטו של שטטנר, עורך-הדין פישל הרצברג, השקיע את כל כור-המחץ שלו בתביעה. פרקליט הנאשמים החזיר מנה אחת אפיים. השופט פסק כי יש הוכחות לכאורה נגד הנאשמים.

אולם במשפט המחוזי השתנה המצב כליל. עתה הופיע באיכות היועץ המשפטי בתור תובע. ממשלת ישראל אינה אוהבת את שטטנר, והיתה מעוניינת באופן חיוני במפתחו לעזמת זאת הלמו פרקליטי הנאשמים בכל כוחם בשטטנר המבודד. ממציאי המשפט הבריטי לא לקחו בחשבון שעלול להיווצר משפט בו יכה המתאגרף האחד בשני אגרוף, ואילו ידיו של המתאגרף השני כבולות מאחורי גבו.

שטטנר הרגיש את עצמו מן הרגע הראשון מבודד במשפט. ללא עורך משפטי. הוא עבר את המבחן העליון — חקירת